

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานของพัฒนาการผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* จากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาการใช้ผ้าทอตีนจกในวิถีชีวิตประจำวัน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรณีศึกษากลุ่มทอผ้าตีนจกวัดบ้านไร่ อำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ทอผ้าตีนจก เจ้าของอาวาส ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้บริโภคนักสะสม และหน่วยงานที่สนับสนุน โดยสัมภาษณ์ประกอบการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดเป็นหมวดหมู่ และนำเสนอโดยการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของพัฒนาการผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* จากอดีตถึงปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ ช่วงระยะเวลาที่ 1 ลาย *หมี่น้ำถั่ว* ยังปรากฏบนผ้าทอตีนจกซึ่งเป็นช่วงที่ความเจริญรุ่งเรืองของถิ่นที่อยู่ มีประชากรอาศัยแถบสองฝั่งแม่น้ำปิงเป็นปกติ ช่วงระยะเวลาที่ 2 เป็นช่วงที่มีการปิดกั้นลำน้ำปิงเพื่อสร้างเขื่อนภูมิพล เกิดน้ำท่วมประชากรอพยพหนีน้ำซื้อผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* จึงได้เรียกตามการเกิดน้ำท่วม ช่วงระยะเวลาที่ 3 เป็นช่วงที่ลวดลายผ้าตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ได้ถูกใช้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

ในอดีตมีการใช้ผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ งานประเพณีงานบุญ งานรื่นเริง และประเพณีที่เกี่ยวกับความตายโดยสวมใส่ให้กับผู้ตายแล้วนำศพไปเผา ปัจจุบันยังมีการใช้ผ้าทอตีนจกในงานประเพณี งานบุญ และงานรื่นเริงอยู่ แต่มีการสวมใส่ผ้าทอตีนจกไปพร้อมกับผู้ตายน้อยลง เพราะผ้าทอตีนจกเก่ามีราคาแพงเป็นสิ่งที่หายากและมีคุณค่าเพื่อการสะสม

แนวทางการพัฒนาผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ควรพัฒนาผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ใน 4 ด้านดังนี้ ด้านคุณภาพการทอ ลวดลายการใช้สี ด้านการรักษาเอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการสืบทอดการทอผ้าตีนจกลาย *หมี่น้ำถั่ว* ให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป

The objective of this research was to study the basic facts of the development of Teen Jok *Nee Nam Toum* weaving from the past to the present, to study the usage of Teen Jok in everyday life, and study the guidelines for developing in the case study of Ban Rai Weaving Group in Doi Toa District, Chiang Mai Province. Data were collected from weavers in the weaving group, the abbot of local Buddhist temple Wat Ban Rai, elders, local wisdom, consumers, textile collectors, and supporting organizations. Observation and interviews were utilized for collecting data. The data were then analyzed by classification and presented in descriptive form.

The findings were as follows: For the basic fact of the development of Teen Jok *Nee Nam Toum* weaving from the past to the present divided into three periods. The first period was the period when Teen Jok *Nee Nam Toum* appeared on the weaving during the prosperity time of community along the River Ping. The second period started when the river was dammed due to the construction of Bhumipol Dam in Tak Province. At the time of inundation, there were the migrations of people with their textiles along, and that is the reason why the textiles were named “*Nee Nam Toum* flee away from flooding”. The last period is the time that Teen Jok *Nee Nam Toum* have been considered as the handicraft heritages of old generations.

In the past, Teen Jok *Nee Nam Toum* was used in the daily life such as in religion ceremonies, celebration ceremonies, and ceremonies involving death, the dead body was dressed in Teen Jok *Nee Nam Toum* and the body was burned. Nowadays, people still wear Teen Jok *Nee Nam Toum* in the religion ceremonies and celebration ceremonies. However, the believe of dressing celebration ceremonies to the dead body has been relieved since the old pieces, considered to be the antiques, are now expensive and of high-valued.

Guideline for developing Teen Jok *Nee Nam Toum* should be emphasized on 4 aspects: the quality of weaving, patterns of weaving and colorings; the conservation of Teen Jok *Nee Nam Toum* patterns identity; the promotion of the textiles; and the transfer of Teen Jok *Nee Nam Toum* weaving knowledge to the next generation.